

תשובה

למעשה נראה שאפשר להקל בנד"ד, בצירוף של השיקולים הבאים:

א. יתכן שבליעת איסור אינה אסורה אלא מדרבנן, ולדעת הראב"ה אף מותר לכתחילה, ואפילו לבריא (עי' לעיל אות א).

ב. דבר שאינו ראוי לאכילה, אין בו איסור מהתורה.

ג. ולפי מה שכתבנו (לעיל אות א), גם האוסרים – במקום שאינו מחשיבו לאוכל – יתכן שיתירו.

ד. בנד"ד התרופה אינה ראויה אפילו לאכילת כלב.

ה. אשה זו, הסובלת ממחלת עור כרונית, מוגדרת כחולה שאין בו סכנה, וייתכן שיש בה אף סכנת אבר. ובחולה שאין בו סכנה התירו איסורי דרבנן, וייתכן שהתירו גם לאכול דבר שאינו ראוי לאכילת אדם, אם כוונתו לתרופה.

ולכן נראה שיש להתיר לה את בליעת התרופה.

(אלא שלפי זה נפלה הראיה שהבאנו לעיל ממה שהתירו סיכת חטטין ביוה"כ, וצ"ע).

ועיין שו"ת רעק"א (סי' ה') שהסתפק במוקצה בשבת, אם מותר להאכיל אותו לחולה שאין בו סכנה. וצריך לומר שזהו ספקו של הגרעק"א: האם איסור האכילה הוא משום גנאי או משום "אחשביה". שאם הוא משום "אחשביה" – גם במוקצה, שהוא איסור "גברא", כשאוכל אותו הרי הוא מחשיב אותו, וכמו שמצינו באיסור אכילה ביוה"כ"פ. אולם אם נאמר שאיסור זה הוא משום גנאי – אין באיסור "גברא" משום גנאי. אלא שהגרעק"א לא הכריע בשאלה זו. ואם נניח שהאיסור הוא משום גנאי, א"כ גם בבליעה יש גנאי, שהרי במעיו נמצא דבר איסור. אך יתכן לומר שבאכילה יש הנאה גדולה יותר, וזהו הגנאי. וכשהדבר אינו אסור מצד עצמו, כגון באכילה לפני הבדלה או ביוה"כ"פ, שאינו נהנה מ"חפצא" של איסור, אין הגנאי גדול כל כך. ולפי זה יש לומר שכל דבר שאינו ראוי לאכילה מצד עצמו, והאוכל אינו נהנה ממנו – אינו גנאי כל כך, ולא גזרו בו, וצ"ע.

סימן כב**הבאת אם נכרית לא"י ע"י בתה****ראשי פרקים**

שאלה

א. ריפוי גוי משום "איבה"

ב. "דרכי שלום"

ג. הכרת טובה כלפי גוי

ד. ישיבת הארץ בגוי שאינו עובד עבודה זרה

תשובה

מסקנות

שאלה *

גיורת צדק, הגרה בארץ, פנתה בשאלה. אמה הגויה חלתה בחו"ל, ואין לה שם קרוב משפחה אחר. האם ביקשה מבתה להביאה ארצה, כדי שתהיה סמוכה אליה ותוכל לטפל בה. האם אינה אדוקה בדתה, אלא גויה רגילה. האם הדבר מותר, או שיש בו איסור משום "לא ישבו בארצך" ומשום "לא תחנם"?

* אייר תשמ"ט.

ואולי זהו החסבר לחלכה שנאמרה במסכת גיטין (ס"א ע"א):
 ת"ר: מפרנסים עניי עכו"ם עם עניי ישראל... מפני דרכי שלום.

וכך פסקו הרמב"ם (הל' עבודת כוכבים פ"י ה"ה) והשו"ע (יו"ד סי' קנ"א סעי' י"ב). וקשה, הרי אסור לתת לגוי מתנת חנינם (רמב"ם שם הל' ד'), ואפילו במקום איבה. וא"כ מדוע מותר לתת להם צדקה מפני דרכי שלום, והרי אפילו מפני איבה לא התירו אלא בשכר ולא בחינם? וע"כ צריך לומר שבמקום שנמצאים עניי עכו"ם יחד עם עניי ישראל, אי אפשר להתחמק מהם ולתת רק לעניי ישראל ולא לעניי עכו"ם, כי תהיה כאן איבה חמורה; ובמקום שאי אפשר, מותר לתת אפילו מתנת חנינם.

ואע"פ שלא מצינו שהתירו איסורי תורה במקום איבה, נראה שאיסור "לא תחנם" שאנו, שכן הוא אמור רק במתנת חנינם. אך כאשר יש שיקול תועלת או ערכי, אין זו מתנת חנינם. וע"י ר"ן (לרי"ף גיטין דף כ' ע"ב, ד"ה כל), שכתב לענין שחרור עבד לצורך קיום מצוות עשה: וכיון דאיכא מצוה, לא משום חנינה דידהו קעביד אלא לצורך עצמו.

וע"י דברי חיים (ח"ב, א"ח סי' כ"ה), שבמקרה מיוחד התיידי חילול שבת דאורייתא משום איבה.

ובהלכות מלכים (פ"י ה"ב) כתב הרמב"ם:

אפילו העכו"ם, ציוו חכמים לבקר חוליהם. ולקבור מתיהם עם מתי ישראל, ולפרנס ענייהם בכלל עניי ישראל, מפני דרכי שלום. הרי נאמר "טוב ה' לכל ורחמי על כל מעשיו", ונאמר "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

והנה מתוך דבריו עולה שלבקר חוליהם מותר גם כשהם לבד, ואינם נמצאים בין חולי ישראל. שכן רק בקבורת המת ובפרנסת עניי כתב "עם מתי ישראל" ו"בכלל עניי ישראל", ולא בביקור חולים. משמע שביקור חולים נעשה כלפי חולי עכו"ם גם כשהם לבדם. ועיין בראשונים שם: רשב"א (ד"ה הא דתניא), ר"ן (ד"ה וקוביו) וריטב"א (ד"ה והא. בהוצאת מוסד הרב קוק הדברים מיוחסים לרבנו

מהתורה אין הגיורת חייבת לכבד את אמה, שהרי "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" (יבמות כ"ב ע"א), ואמה הביולוגית אינה נחשבת עוד לאמה מבחינה הלכתית. מיהו כתב הרמב"ם (הל' ממרים פ"ה ה"א):

הגר אסור לקלל אביו העכו"ם ולהכותו, ולא יבזה. כדי שלא יאמרו באו מקדושה חמורה לקדושה קלה, שהרי זה מבזה אביו; אלא נהג בד מקצת כבוד.

וצ"ע מהו "מקצת כבוד"? שהרי אם אביו עכו"ם, אסור לו לרחם עליו ולתת לו מתנת חנינם, ואסור לו לרפאותו אפילו בשכר אלא משום "איבה". וכך כתב הרמב"ם (הל' עבודת כוכבים פ"י ה"א"ה"ב): אין כורתין ברית לשבעה עממין... ואסור לרחם עליהם, שנאמר "ולא תחנם".

מכאן אתה למד שאסור לרפאות עכו"ם אפילו בשכר. ואם היה מתיירא מהו, או שהיה חושש משום איבה – מרפא בשכר. אבל בחינם – אסור. וגר תושב, הואיל ואתה מצווה להחיותו, מרפאין אותו בחינם.

בעיה נוספת שצריך לעמוד עליה היא אם מותר להביא גויה ארצה.

א. ריפוי גוי משום "איבה"

מצאנו שמשום איבה מותר לרפאות גוי, אך לדעת הרמב"ם (הל' עבודת כוכבים פ"י ה"ב) הדברים אמורים בשכר ולא בחינם. אמנם הרמב"ן (בתורת האדם, מובא בב"י יו"ד סי' קנ"ח ד"ה ומ"ש לפיכך) סובר שמותר אפילו בחינם; אך מהגר"א (סי' קנ"ח ס"ק ד') משמע שהכריע כדעת הרמב"ם. אלא שכתב: "הכל לפי הענין". ומסתבר שבנד"ד יש איבה. שאם הבת לא תסייע לאמה יולדתה תהיה כאן איבה חמורה. ומסתבר שבנד"ד יהיה מותר לרפאותה גם בחינם. כי כל החילוק בין חנינם לשכר, הוא משום שהרופא יכול להתחמק מהחולה ולומר שאינו חייב לרפאותו בחינם. אך בת אינה יכולה לומר לאמה שאינה יכולה לרפאותה; שכן אם לא היא, מי יסייע לה?

קרקש), שכתבו שגם בקבורה ופרנסה עושים כן אפילו כאשר הגויים לבדם, בלא ישראלים. וכן כתבו הט"ז (יו"ד סי' קנ"א ס"ק ט') זהש"ך (ס"ק י"ט). וצ"ע א"כ, מאי שנא ביקור חולים וכדו' מריפוי, שאסור בחינם?

והנראה אולי לומר שהמדובר בחולה מוכר לו, שאם לא יבקרנו, תהיה לו איבה. ומכיון שעל ביקור חולים לא נוטלים שכר, עליו לבקרו בחינם. והדבר מותר משום דרכי שלום. וצ"ע.* והנה יש לחלק בין "איבה" לבין "דרכי שלום". דרכי שלום מותרים גם כאשר אין "איבה", כלומר: כאשר חשש שהגויים יפגעו בישראלים בגלל התנהגותו של אדם מישראל. וא"כ צ"ע, מדוע אסור לרפאות בחינם, אמנם אין כאן איבה, אך יש בזה משום דרכי שלום? **

ג. "דרכי שלום"

והנה הרמב"ם סיים הלכה זו בפסוק: "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו". וקשה: הרי ההיתר הוא משום דרכי שלום, ואלמלא כן היה אסור לקבור מתיהם, לפרנסם ולבקרם, וזאת למרות הפסוק. וע"כ הפסוק לא מתייחס לעכו"ם אלא לאנשים אחרים? ועיין שירי קרבן (לירושלמי גיטין פ"ה ה"ט ד"ה וקוברי) שהוכיח מזה שהרמב"ם הביא את הפסוק הנ"ל, שאף הוא סובר כשיטת הרשב"א, הר"ן והריטב"א, שבכל המקרים האמורים מסייעים לנוכרים גם כשהם לבדם, כי התורה ציוותה לרחם עליהם. וקשה, הרי התורה אסרה לרחם עליהם, שנאמר "לא תחנם"! והנראה לומר בזה שמצד עיקר הדין נאמר

"ורחמיו על כל מעשיו", וזה כולל גם עכו"ם, ואולי אף את שבעת העממין. וזה שהתורה אסרה לרחם עליהם הוא כאשר אנו נלחמים בהם. והא גופא, התורה ציוותה עלינו להילחם בהם, משום שאינם מקיימים את שבע מצוות בני נח, ולכן אינם ראויים לרחמים. כי מי שרוצח, גונב, אוכל אבר מן החי וכו', אין מקום לרחם עליו. נמצא איפוא שמצד עצמו היה ראוי לרחם גם עליו, אך מצד הנהגתו הרעה, חסרת הרחמים, אין מקום לרחם עליו. אך כאשר אין אנו נלחמים נגדו, אם משום שאין ידנו תקיפה, ואם מסיבות אחרות – חוזר המצב לדינו המקורי שיש לרחם עליו. וכשעושים זאת לשם קיום מידת הרחמים שלנו, אין זו מתנת חינם. אמנם יש לעיין בדברי רש"י (סנהדרין ע"ו ע"ב ד"ה והמחזיר) שכתב בטעם ההלכה שהשבת אבידה לגוי אסורה:

השווה וחיבר גוי לישראל. ומראה שהשבת אבידה אינה חשובה לו מצוות בודא, שאף לכוני הוא עושה כן. שלא נצטווה עליהן.

אך יתכן שאין בהשבת אבידה ענין של רחמים על המאבד. וא"כ במקום שיש בו משום רחמים על הגוי, יתכן שגם לדעת רש"י יהיה מותר לגמול אתו חסד. והרמב"ם הולך לשיטתו (הל' גזילה ואבידה פ"א ה"ג) שהאיסור להחזיר אבידה אמור רק בגוי רשע, אך לגוי כשר מותר להחזיר אבידה (ועיי' סמ"ע, חו"מ סי' רס"ו ס"ק ב'). וכן כשיש ענין של קידוש השם ראוי להחזיר אבידה לגוי, כי בכך הוא לא עושה טובה אישית לאותו גוי, אלא לשמו של הקב"ה.

* עוד נראה לענ"ד לומר, שיש לחלק בין הצלת נפשות לבין רוחה: הצלת נפשו של גוי העובד ע"ז – אסורה, מפני שבכך אנו מסייעים לו להמשיך את חטאיו. לעומת זאת, בביקור חולים והלוויית המת אין סיוע כזה, מפני שגוי זה כבר מת בין כך ובין כך או שהוא יחיה בין כך ובין כך. גם אין כאן שאלה של "לא תחנם", מפני שאין פה נתינה של שום דבר ממשי, שיכול להיחשב כ"מתנת חינם". ומכיון שאין שום בעיה בגמילות חסד זו, חוזר העיקרון הבסיסי של "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו". ובאשר לצדקה, כבר נכתב לעיל שיתכן שאין בזה משום "מתנת חינם", משום שהדבר נעשה למענו ולא למענו.

** ונראה לענ"ד שזהו החילוק בין "איבה" לבין "דרכי שלום" לדעת הרמב"ם: "איבה" זה שיקול תועלת של חשש מפגיעה ביהודים, וזהו נימוק שעל פיו התיירו איסורי דרבנן במקרים שבהם היה מקום לאסור. "דרכי שלום", לעומת זאת, הוא ערך מוסרי. הוא לא שיקול מקומי של חשש מפגיעה, אלא שיקול עקרוני, שבגללו חז"ל לא גזרו כלל במקומות שבהם האיסורים שחשבו לגזור מתנגשים עם עיקרון זה. (הערת עורך: ע. א.)

שאנו גומלים עמו חסד תמורת החסד שהוא עשה עמנו, אין אנו עושים זאת רק בשבילו, אלא גם בשבילנו, בגלל החוב שאנו חייבים לו, וא"כ אין זו מתנת חנם.

ומצאנו שני מקומות בהם הכירו טובה לגויים משבעת העממין: כך נהגו ברחב, שהצילה את המרגלים ביריחו (יהושע פרק ב'), ולכן עשו עם בית אביה חסד והחיו אותם (שם ו' א'). וכך נהגו באיש בבית אל שהראה להם את מבוא העיר ועשו עמו חסד (שופטים א' כ"ד-כ"ו). ובשלמא ברחב יש לומר שקיבלה על עצמה עול מלכות שמים, וכמו שאמרה, "כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" (יהושע ב' י"א). וחז"ל אף אמרו שנתגיירה (עיין מגילה י"ד ע"ב; ילק"ש יהושע פרק ב' ס' ט' עפ"י המכילתא). מיהו על בני ביתה לא ידוע לנו אם נתגיירו. וכן האיש מבית אל, לא אמרו עליו שהתגייר. ואדרבה, מזה שנאמר עליו: "ואת האיש ואת כל משפחתו שילחו. וילך האיש ארץ החיתים..." (שופטים שם) – משמע שלא התגייר. שהרי אם התגייר, אפילו גיור של גר תושב, יכול היה להישאר עמהם ולא היו צריכים לשלחו.

מיהו, על מה שאמרנו, שיש חובה של הכרת טובה גם כלפי גוי משבעת העממין, יש להקשות מדברי המדרש (ילק"ש יהושע פרק ו' ס' ט"ו בסופו, עפ"י הפסיקתא על הפטרת "דברי ירמיהו"):

אמר הקב"ה: אני אמרת, ואם לא תודישו את תושבי הארץ והיה אשר תותירו מהם לעינים בעיניכם ולצנינים בצדיכם... "כי החרם תחריםם..." והם לא עשו כן, אלא: "ואת רחב הזונה ואת אביה ואת אמה חזיה יהושע". הרי ירמיהו – מבני בניה של רחב, ועושה להם לישראל דברים של שמים בעיניהם, שנאמר "דברי ירמיהו". משמע שבני ישראל עשו שלא כהוגן בכך שעשו חסד עם רחב!

ויש לומר שמדרשים חלוקים הם: שלפי המכילתא (המובאת בילק"ש שם) האומרת שרחב התגיירה – כהוגן עשו, ללא כל פקפוק. ואילו בהסבר הפסיקתא יש לומר שרחב לא התגיירה,

וא"כ בנד"ד יש להתיר את הדבר הן משום דרכי שלום והן משום איבה. כי בסתם גוי המכירו יש רק דרכי שלום. אך באמה יולדתה הדבר חמור שבעתיים, ויש כאן איבה.

כל זה אמור גם אם האם היתה אדוקה בעבודה זרה. אך מאחר שאינה אדוקה בעבודה זרה, והיא מקיימת את שבע מצוות בני נח, יש לה דין של "חכמי אומות העולם" (רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"א). ובגויים כאלו בוודאי אפשר להקל, הן באיסור מתנת חנם והן באיסור הריפוי. ואע"פ שאינה מחסידי אומות העולם, דהיינו: שאינה שומרת את שבע המצוות מתוך אמונה בדבר ה' למשה בסיני.

והנה הגירסה בדברי הרמב"ם (שם) בדפוסים היא כדלקמן:

אבל אם נשאן מפני הכרע הדעת – אין זה גר-תושב, ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיים.

אך בדפוסים מדויקים יותר הגירסא היא "אלא מחכמיים". וגירסא זו מובנת יותר, כי גם גוי שאינו גר-תושב ואינו מקבל על עצמו את שבע מצוות בני נח משום שניתנו למשה מסיני – יש בו צד חכמה (ועי' לקמן אות ד').

ונראה שדברינו אלה עולים בקנה אחד עם שיטת הריטב"א (מכות ט' ע"א ד"ה וכן נח) והמאירי (ע"ז כ"ו ע"א ד"ה הרבה, מובא להלכה בבאר הגולה, ח"מ ס' תכ"ה אות ש'), שכתבו שגוי שאינו עובד ע"ז, אע"פ שאינו גר תושב, הרי הוא במעמד של "בן נח", ואין לו דין של עכו"ם גמור.

ג. הכרת טובה כלפי גוי

וכאן, שלא מדובר בגמילות חסד לסתם גוי אלא באמה של אותה גיורת, יש שיקול נוסף לומר שאין בזה משום "לא תחנם". וזאת בגלל חובת הכרת הטובה המוטלת על אותה אשה ביחס לאמה יולדתה.

וכן מצינו גם בשבעת העממין, אם מישהו מהם עשה לנו טובה – אסור לנו להיות כפויי טובה כלפיו, ומותר לנו לסייע לו, ואין בכך משום "לא תחנם". ואפשר אולי לומר שמכיון

מקבלין גרים תושבים. ולדעתו אסור אולי להביאה ארצה, שנאמר: "לא ישבו בארץ". אך הראב"ד כתב: "איני משווה לו בישיבת הארץ", ולדעתו הדבר מותר. וכתב הכס"מ שהרמב"ם מודה לראב"ד בשאלה זו. ואכן מדויק לשון הרמב"ם משמע שמי שקיבל שבע מצוות יכול לגור בארצנו, אלא שאין לו גדר של גר-תושב אלא בזמן היובל. והדבר תואם את שיטתו בהל' מלכים (פ"ח ה"א, לפי הדפוסים המדויקים) שמי שאינו גר-תושב נחשב כאחד מחכמי אומות העולם (ועי' לעיל אות ב').

וכנראה כן היא גם דעת הריטב"א (מכות ט' ע"א ד"ה ובן נח), הסובר שיש גוי שאינו עכו"ם ואינו גר תושב. וייתכן שהוא סובר כראב"ד, שגוי המקיים את שבע מצוות בני נח, מותר לו לדור בארץ, אלא שאינו כגר תושב לענין המצוה להחיותו.

ועי' הערת מו"ר הגרצ"ה קוק זצ"ל (משפט כהן, עמ' שס"ג-שס"ד), שהארץ להוכיח כסברא זו, שיש דרגה ממוצעת בין גר-תושב לבין עכו"ם. ועי' עמוד הימיני (למור"ר הגר"ש ישראלי זצ"ל, סי' י"ב), שחולק עליו. ועי' מאירי (ב"ק ל"ח ע"א, מובא בשולי דף הגמרא שם) ובבאר הגולה (לשו"ע חו"מ סי' תכ"ה אות ש'), שכנראה גם הם סוברים כדעת הריטב"א.

תשובה

למעשה נראה שמותר לאותה גיורת להביא את אמה לארץ ולטפל בה, בהסתמך על שיטת הראב"ד, המתיר את ישיבת הארץ לגוי המקיים את שבע מצוות בני נח. ואף אם נאמר שלדעת הרמב"ם אסור לתת לגוי לעבור בארצנו, הרי יש להקל משום "איבה". ובנד"ד האיבה היא ברורה. שכן האם הרתה, ילדה וגידלה את בתה והיה לה צער גידול בנים ממנה. ועתה, כשזקנה וזקוקה לה כחוטרא לידא, פשוטו כמשמעו, היעלה על הדעת שהיא תזנח אותה משום שאסור לה להביאה ארצה? אין לך איבה גדולה מזו. ולכן נראה לענ"ד שמותר לה להביאה ארצה.

ולכן עשו שלא כהוגן בכך שהשאירו אותה בחיים.

אך גם אם נאמר שאין כאן מחלוקת, יש לומר שאין הכוונה לרחב עצמה אלא לבני משפחתה. עי"ש בילקוט שמעוני שהביא סמוך לזה מדרש אחר (עפ"י מדרש רות רבה פר' ב' פי' א):

מה ת"ל "ואת כל משפחותיה" (יהושע ו' כ"ג)? תני, רשב"י אומר: שאם היו במשפחתה נאיתים אנשים, והלכו ונדבקו במאיתים משפחות אחרות – כולם ניצלו בזכותה.

ומסתבר שעל זה היתה הקפידא, שהצילו גם כאלו שלא היו ראויים להצלה, לא מצד החסד ולא מצד עצמם. ודוק בלשון הכתוב: "ואת כל משפחותיה". לא רק משפחתה המצומצמת. מיהו בקהלת רבה (פרק ה' פי' ד') נאמר שכל בני משפחתה התגיירו. אולם יתכן שמדרש זה סובר שכהוגן עשו, וצ"ע.

מסתבר איפוא שלגמול חסד לגוי שעשה עמנו חסד – אין בכך איסור. אדרבה, כך מנהג ישראל, שהם רחמנים וגומלי חסדים.

ועיין רמב"ן על התורה (בראשית י"ט י"ב ד"ה חתניו) שכתב:

כי דרך מוסר לשלוחים להציל בעל ביתם וכל אשר לו, כאשר עשו שלוחי יהושע, שהצילו גם את משפחות בעלת ביתם.

מיהו עיין רמב"ן (דברים כ"ג ט"ז ד"ה וטעם לא תסגיר עבד אל אדוניו), שמשמע מדבריו שההיתר להציל את רחב ואת האיש מבית-אל היה משיקולים מעשיים-תועלתיים, כדי שעם ישראל יוכל להסתייע במשפטי פעולה לצורך כיבוש הארץ, ולא מהטעם שכתב בבראשית, שהוא מדרך המוסר. וצ"ע.

ד. ישיבת הארץ בגוי שאינו עובד עבודה זרה

אלא שנתרת עדיין השאלה אם מותר להביאה ארצה.

לדעת הרמב"ם (הל' ע"ז פי' ה"ו), אין לתת לגוי אפילו ישיבת ארעי בא"י עד שיהיה גר תושב בזמן שהיובל נוהג; אך כשאין היובל נוהג – אין

מסקנות

- נח – מותר להחיותו, ומותר גם לתת לו לגור בארץ.
- ג. נתינה לגוי שיש כלפיו חובה של הכרת טובה, אינה מוגדרת כ"מתנת חינם", ואין בה משום "לא תחנם".
- א. מותר ליהודי לרפא גוי המכירו, אף בחינם, משום "איבה".
- ב. גוי שאינו עובד ע"ז, ומקיים את שבע מצוות בני

סימן כג**עמידה בשעת הצפירה ביום הזיכרון****ראשי פרקים**

- שאלה
- א. איסור ההליכה בחוקות הגויים
- ב. טעם המנהג לעמוד לכבוד הנופלים
- ג. חובת העמידה בצפירה מדין "איבה" תשובה
- מסקנות

שאלה *

ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל וביום הזיכרון לשואה ולגבורה מקובל להשמיע צפירה ממושכת, וכל הציבור נדרש לעמוד אז דום כדי לכבד את זכר הנופלים והנספים. היו שערערו על מנהג זה בטענה שיש בו משום הליכה בחוקות הגויים. יש לשאול א"כ, האם יש לעמוד בשעת הצפירה באותם ימים או עדיף להימנע מכך?

א. איסור ההליכה בחוקות הגויים

בש"ע (יו"ד סי' קע"ח סעי' א') כתב הרמ"א בשם המהרי"ק (שורש פ"ח):

וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשט פריצות... או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר... ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם. אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרוך שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש

* מוצאי שבועות תנש"א.

מיוחד... מותר ללבושו. וכן שעושים משום כבוד או טעם אחר, מותר.

והרמ"א הוסיף בשם הר"ן (לר"ף ע"ז דף ב' ע"ב ד"ה שורפין):

ולכן אמרו, שורפין על המלכים אין בו משום דרכי האמורי.

ובביאור הגר"א (ס"ק ז') כתב שהר"ן הוכיח כן מהסוגיא בע"ז (י"א ע"א) הדנה באיסור משום חוקות הגויים שיש בשריפה הנעשית לכבודם של מלכים שמתו:

...דרבנן סברי שריפה חזקה היא. והא תניא: שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורין ואי חזקה היא, אנו היכי שרפינן, והכתיב "ובחוקותיהם לא תלכו" אלא דכו"ע שריפה לאו חזקה היא אלא חשיבותא דיא.

ופירש הר"ן (שם), שכוונת הגמרא לומר שיש טעם בדבר, שבגלל כבוד המלך שורפין עליו את כל חפציו האישיים ולא ישתמש בהם אחר. והגר"א הקשה עליו מהגמ' בסנהדרין (נ"ב ע"ב), שם משמע להיפך. וכך נאמר שם במשנה:

מצוות הנהרגין, היו מתיזין את ראשו בסיף, כדרך שהמלכות עושה. ר' יהודה אומר: ניזול הוא לו. אלא מתיזין את ראשו על הסדן וקוצץ בקופץ. אמרו לו: אין מיתה מנוולת מזו.

ועל כך נאמר בגמרא:

תניא: אמר להן ר' יהודה לחכמים: אף אני יודע שמיתה מנוולת היא, אבל מה אעשה, שהרי אמרה